

minder of geen pijn bij tegendruk tegen distale falanx van de duim en bij passieve ulnaire abductie van de pols, gecombineerd met de afwezigheid van pijn bij de andere genoemde bewegingen, kan de diagnose ziekte van De Quervain met zekerheid worden gesteld. De handgreep van Finkelstein vormt dan een extra bevestiging van de diagnose. Uit de anamnese blijkt meestal wel dat een fractuur uitermate onwaarschijnlijk is; röntgenonderzoek is dus in het algemeen overbodig. Wanneer de diagnose „De Quervain” op klinische gronden gesteld kan worden, is ook van bloedonderzoek weinig nieuws te verwachten (misschien een licht verhoogde bezinking). Alleen bij verdenking op reumatische artritis kan gericht bloedonderzoek worden overwogen; een reumatische tendovaginitis aan de radiale zijde van de pols zal echter zelden of nooit worden gevonden zonder dat ook elders reumatische verschijnselen te vinden zijn.

Gedurende de afgelopen jaren heb ik enkele tientallen patiënten met een „Quervain” behandeld met een injectie van 1/2 ml = 5 mg triamcinolon acetonide-suspensie in de gemeenschappelijke peesschede van de M. extensor pollicis brevis en de M. abductor pollicis longus. Zonder uitzonderingen waren alle patiënten na enkele dagen pijnvrij, in ongeveer de helft van de gevallen trad na één tot zes maanden een recidief op, dat op dezelfde manier werd behandeld. Deze behandeling geeft resultaten die minstens gelijkwaardig zijn aan de resultaten zoals door collega Carpentier Alting beschreven.

Literatuur: CARPENTIER ALTING, M.P. (1982) *Ned. T. Geneesk.* 126, 1433. – CYRIAX, J. (1978) *Textbook of orthopaedic medicine*. Baillière & Tindall, Londen.

Zoetermeer, augustus 1982

A.N. DE WOLF

Het artikel van CARPENTIER ALTING (1982) las ik met grote waardering. Ik heb vele tientallen „De Quervain's” geopereerd en onderschrijf de door schrijver genoemde bezwaren ten volle. Voor het gipsverband bij deze afwijking als conservatieve maatregel heb ik nauwelijks enige waardering. Het is somatisch en psychisch een te grote „handicap”.

De laatste jaren heb ik goede resultaten gehad bij alle vormen van tendovaginitis stenosans met een éénmalige injectie van 1 ml hydrocortison. Vanzelfsprekend vertel ik de patiënten, dat de pees een dag of tien niet optimaal belast mag worden. Hoe is de ervaring van collega Carpentier Alting met het gebruik van hydrocortison bij deze afwijking?

Literatuur: CARPENTIER ALTING, M.P. (1981) *Ned. T. Geneesk.* 126, 1433.

Amsterdam, augustus 1982

W.N. LAGENDIJK

Zeer interessant is het commentaar van collega Rozemeijer, want: hij zag patiënten met de acute vorm van tendovaginitis, welke inderdaad goed reageert op conservatieve behandeling, ongeacht de aard der conservatieve behandeling (stijfselgaas, gips, cortison). Deze acute vorm werd door ons vier maal gevonden en met succes conservatief behandeld.

Ook collega De Wolf zag onzes inziens de acute vormen die genazen met conservatieve middelen. Wel blijkt uit de aantallen die worden opgegeven, dat er meer tendovaginitiden blijken te zijn dan wij in de kliniek hebben waarge-

nomen. Vanzelfsprekend ziet men in de kliniek meestal de chronische vormen, want de acute, snel genezend als zij zijn, worden blijkbaar met succes door de huisarts behandeld en dus niet verwezen. Pas als zij chronisch worden, verzoekt de behandelend arts om advies. (De tijd verstreken tussen ontstaan der klachten en verwijzing bedroeg bij de chronische vormen meestal drie maanden.) Gipsimmobilisatie, genezend bij de „acute” patiënten van collega Rozemeijer, hielp niet bij „onze” patiënten, hoewel deze immobilisatie vaak minstens zes weken werd voortgezet. Dit kan min of meer als bewijs dienen voor het chronische karakter van de aandoening.

Mijn ervaring met de cortisoninjectionen (collega Lagendijk)? Deze is slecht, maar ook beperkt. De enkele maal, dat deze door mij werden toegepast verergerde de pijn (zie patiënt A); tevens zag ik enkele malen huidatrofie en kalkdepots (röntgenfoto!) na deze injecties, bij ontbreken van een nuttig effect.

Dus, de acute vorm van een tendovaginitis (ook elders in het lichaam voorkomend) kan meestal conservatief tot genezing gebracht worden. Echter, de chronische vorm, zoals door De Quervain in 1895 beschreven (Ueber eine Form von chronischer Tendovaginitis) geeft therapeutische moeilijkheden die chirurgisch ingrijpen wettigen.

Utrecht, augustus 1982

M.P. CARPENTIER ALTING

Pneumoperitonitis ten gevolge van salmonellosis typhosa

Naar aanleiding van het artikel van BOR e.a. (1982) willen wij enige kanttekeningen plaatsen.

1. Uit titel en inhoud van de mededeling zou men kunnen afleiden dat er een éénduidig verband bestaat tussen de „typhusperforatie” enerzijds en het voorkomen van pneumoperitonitis anderzijds. In de literatuur (BOHRER 1966; DAVEY 1968) wordt evenwel vermeld dat bij slechts ca. 50% van alle typhusperforaties op een röntgenoverzichtsfoto van de buik met horizontale stralengang, vrije lucht onder het diafragma werd aangetoond. Ook een onderzoek in onze kliniek (STIRNIMAN 1975), dat retrospectief 99 patiënten beschrijft, die geopereerd werden wegens typhusperforatie in de periode van januari 1972 tot en met december 1974, laat zien dat van de 43 patiënten van wie buikoverzichtsfoto's gemaakt werden, er 23 keer vrije lucht in de buikholte werd waargenomen. Dat is 53,2%.

2. Ofschoon de term buiktyphus is ingeburgerd – ook BOR e.a. hanteren dit begrip – „benevelt” dit het echte karakter van typhus, waarbij de algehele sepsis, naar onze ervaring, vaak meer op de voorgrond staat dan de perforatie als zodanig. De bronchitis, ook beschreven door BOR e.a. bij hun patiënten, is in 55% van alle gevallen aanwezig (HUCHSTEP 1962). Vooral myocarditis is gevreesd. Het is duidelijk wat dit betekent voor een gedehydrateerde patiënt met acute buik wegens typhusperforatie.

Ter illustratie: de totale mortaliteit van de 99 patiënten uit het onderzoek van Stirniman bedroeg 16. Hiervan stierven er 8 klinisch aan een myocarditis waarbij verder aangetekend moet worden dat in de regel in onze kliniek iedereen die gediagnostiseerd wordt als hebbende typhusperforatie, geopereerd wordt binnen 5 uur na het stellen van de diagnose. Voor het pre-operatieve beleid verwijzen we naar het artikel van Stirniman. Het onderzoek van Stirniman is niet onderbouwd met bacteriologische en biochemische gegevens. In sommige ogen is hiermede onze reactie

wellicht gediskwalificeerd. Toch meenden we te moeten reageren omdat in de beschrijving van Bor e.a. het klinische beeld van de typhusperforatie op ons „Afrikaans” netvlies enigszins vertekend overkomt.

Literatuur: BOHRER, S.P. (1966) *Brit. J. Radiol.* 39, 37. – BOR, P.P., H. OVERTOOM, R.M. VAN DER HEIDE en H. LINSCHOTEN (1982) *Ned. T. Geneesk.* 126, 1189. – DAVEY, W.W. (1968) *Companion to surgery in Africa*, bl. 235. Livingstone, Edinburgh. – HUCHSTEP, R.L. (1962) *Typhoid and other salmonella infections*. Livingstone, Edinburgh. – STIRNIMAN, E.J. (1975) *Ghana med. J.* 14, 67.

Berekum, Ghana, juli 1982 J. SCHAGEN VAN LEEUWEN
W. HUSTINX
W. HUIGE

Wij danken de collegae Schagen van Leeuwen, Hustinx en Huige voor hun aanvullende opmerkingen. Werkend in een tropisch land is hun ervaring met patiënten die lijden aan febris typhoidea natuurlijk aanmerkelijk groter dan de onze in een land, waarin de ziekte praktisch uitsluitend een

importziekte is. Het was de bedoeling van onze mededeling de aandacht van onze collegae in Nederland te vestigen op het belang van een nauwkeurige „reis”-anamnese bij patiënten met aanvankelijk onbegrepen buikprocessen of met de klinische verschijnselen van een acute buik.

De gedachten over de etiologie van een darmperforatie kunnen hierdoor gericht worden op febris typhoidea. De vrije lucht onder het diafragma, waartoe de darmperforatie bij beiden van onze patiënten aanleiding gaf, hielp bij het stellen van de diagnose; dit behoeft niet wezenlijk te verschillen van de 40-65% pneumoperitonitis uit de literatuur.

De term buiktyphus is gebruikt ter afwisseling in de tekst van de woorden febris typhoidea of typhoid. Het is een oudere term, waarmee de besproken ziekte werd aangeduid om verwarring te voorkomen met en te onderscheiden van vlektyphus, welke laatste ziekte in de Engelse literatuur immers aangeduid wordt met „typhus”.

Amsterdam, september 1982

P.P. BOR
H.A.J.M. OVERTOOM
R.M. VAN DER HEIDE
H. LINSCHOTEN

BERICHTEN

Buitenland

GROOT-BRITANNIË

Nicotinehoudend kauwgom vergemakkelijkt het staken van het roken. – JARVIS e.a. (*Brit. med. J.* (1982) 285, 537) gaven aan cliënten die onder behandeling waren voor het staken van het roken kauwgom dat per tablet 2 mg nicotine bevatte om de lust tot roken te beperken en de onthoudingsverschijnselen te verminderen. Aan het onderzoek namen 116 personen deel van wie de helft een placebo-kauwgom kreeg dat wel 1 mg nicotine bevatte maar géén alkalische buffer die de resorptie door het slijmvlies bevordert. Het sigarettengebruik in de placebogroep was iets geringer (26,5 tegen 30,9 sigaretten per dag), maar overigens bestonden er tussen de beide groepen geen significante verschillen in leeftijd, sociale klasse, plasmaconcentratie van nicotine en carboxyhemoglobine. De cliënten werden begeleid door therapeuten, de eerste zes weken elke week een uur en vervolgens na 3, 6 en 12 maanden. Er werd aangeraden om het kauwgom steeds te nemen wanneer een sterke neiging tot roken optrad en het gebruik niet binnen 3 maanden te staken. Na een jaar waren er 47% niet-rokers in de groep die het „actieve kauwgom” had gebruikt en 21% in de controlegroep. In de beide groepen slaagden 18 (31%) respectievelijk 8 (14%) erin om van het begin af aan het roken te staken. Van het actieve kauwgom werden per dag 6-8 tabletten gebruikt tegen 2-6 tabletten in de controlegroep. De meeste rokers uit de controlegroep staakten het gebruik na 1 maand, terwijl de leden van de andere groep het meestal enkele maanden langer volhielden. De actief-kauwgomgebruikers hadden minder onthoudingsverschijnselen (geïrriteerdheid, slaperigheid en honger) dan de gebruikers van het placebo. Opvallend was dat van degenen die weer waren gaan roken er enkelen waren die de behandeling hervatten, en wel meer uit de groep die het actieve kauwgom kregen. De onderzoekers constateren dat

bij andere behandelingsmethoden de opgevers zelden terugkeren. Zij constateren vervolgens dat nicotine-ontbering althans gedeeltelijk de onthoudingsverschijnselen veroorzaakt. Dit laatste vindt steun in de waarneming dat het aantal gebruikte actief-kauwgomtabletten een positieve samenhang toonde met het nicotinegehalte van het plasma vóór de behandeling en niet met het aantal sigaretten dat men gewend was te roken. Het omgekeerde was het geval bij degenen die de placebotabletten kregen. Bij de actief-kauwgomgebruikers ontwikkelde zich bij 4 deelnemers zelfs een zekere tabletafhankelijkheid en bij de placebogebruikers bij geen. De schrijvers menen dat de intensieve begeleiding aan het welslagen van de behandeling heeft bijgedragen, ook al doordat zij de cliënten heeft heengeholpen over de aversie tegen de in het begin als onaangenaam ondervonden smaak van vooral de actieve tabletten.

VERENIGDE STATEN

Kortere sigaretten beperken rookopneming niet. – CHAIT e.a. van de Johns Hopkins Universiteit in Baltimore zijn nagegaan of bij het roken van kortere sigaretten de totale rookopneming kan worden beperkt. Aan 4 vrijwilligers die gewend waren 20-70 sigaretten per dag te roken en te inhaleren met een nicotinegehalte van 0,72-1,38 mg per sigaret gaven zij de beschikking over hele of halve sigaretten gedurende proefperioden van 100 minuten. De halve sigaretten werden in 3 vormen verstrekt: een halve sigaret; de 1e helft van een hele sigaret; de 2e helft van een sigaret waarvan de eerste helft op een eerdere proefdag was opgerookt. Voor en na de proefzittingen werd het CO-gehalte van de uitademingslucht bepaald; dit gehalte wordt beschouwd als een betrouwbare maat voor de geïnhalerde rook. Bij het roken van halve sigaretten werd 75% meer gerookt dan in zittingen waarin hele sigaretten ter beschikking stonden. De halve sigaretten werden vollediger opgerookt waardoor in sigarettenlengte gemeten de „compensatie” zelfs 85% bedroeg. De toeneming van het CO-gehalte